

Po obu stronach Bałtyku

WZAJEMNE RELACJE
MIĘDZY SKANDYNAWIA A EUROPA ŚRODKOWĄ

On the Opposite Sides of the Baltic Sea

RELATIONS BETWEEN
SCANDINAVIAN AND CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES

1

REDAKCJA NAUKOWA / EDITED BY
JAN HARASIMOWICZ, PIOTR OSZCZANOWSKI, MARCIN WISŁOCKI

WYDAWNICTWO VIA NOVA
WROCŁAW

SPIS TREŚCI
CONTENTS

TOM 1.
VOLUME 1.

OD REDAKCJI	11
<i>From the Editors</i>	13

I.
Bałtyk i państwa nadbałtyckie w nowożytnej Europie
The Baltic Sea and Baltic States in Early Modern Europe

Jan Harasimowicz [Wrocław]	
TRZY KORONY, TRZY ORŁY, TRZY DROGI DO NIEBA.	
TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA „MŁODSZEJ EUROPY” W DOBIE NOWOŻYTNEJ	17
<i>Three Crowns, Three Eagles, Three Paths to Heaven.</i>	
<i>The Cultural Identity of the ‘Younger’ Europe in the Early Modern Age</i>	23

Henryk Samsonowicz [Warszawa]	
HAT ES EINST EINE EINHEITLICHE ZONE ZU BEIDEN SEITEN DER OSTSEE GEGEBEN?	
<i>Strefa bałtycka: jedność czy różnicowanie?</i>	25
	27

Sven Lilja [Sztokholm/Stockholm]	
PEOPLES, TOWNS AND STATES. STRUCTURAL POWER RESOURCES	
AND STATE POWER IN THE SCANDO-BALTIC REGION c. 1500–1800	29
<i>Narody, miasta i państwa. Strukturalne źródła siły i siła państw</i>	
<i>w rejonie skandynawsko-bałtyckim około 1500–1800</i>	32

Thomas DaCosta Kaufmann [Princeton, NJ]	
THE BALTIC AREA AS AN ARTISTIC REGION. HISTORIOGRAPHY,	
STATE OF RESEARCH, PERSPECTIVES FOR FURTHER STUDY	33
<i>Obszar Bałtyku jako region artystyczny. Historiografia, stan i perspektywy badań</i>	39

Walter Schmitz [Drezno/Dresden]	
UM DIE OSTSEE – KONSTITUENTEN EINER GROßREGION.	
EINE KULTURWISSENSCHAFTLICHE ANNÄHERUNG	41
<i>Wokół Morza Bałtyckiego – czynniki konstytuujące wielki region.</i>	
<i>Perspektywa kulturoznawcza</i>	47

Angelika Marsch [Hamburg]	
DER OSTSEERAUM IN DEN ILLUSTRIRTEEN WERKEN DES 17. JAHRHUNDERTS	49
<i>Obszar Morza Bałtyckiego w grafice ilustracyjnej XVII wieku</i>	59

II.
Okupanci czy obrońcy? Szwedzi na Śląsku w XVII i XVIII wieku
Occupants or Defenders? Swedes in Silesia in the 17th and 18th Century

Arno Herzig [Hamburg]	
DIE REZEPTION GUSTAV ADOLFS IN SCHLESISIEN	63
<i>Recepcja osoby króla Gustawa Adolfa na Śląsku</i>	68

Piotr Oszczanowski [Wrocław]	
„SZWEDZKA SIEN” WE WROCŁAWIU, CZYLI „DYSKRETNĄ” APOTEOZA GUSTAWA II ADOLFA	69
<i>'The Swedish Hall' in Wrocław: 'Discreet' Apotheosis of Gustav Adolph</i>	85
Agnieszka Seidel-Grzebińska [Wrocław]	
ŚLĄSKIE DRUKI ULOTNE POCZĄTKU XVIII WIEKU	
O KONWENCJI ALTRANSTADZKIEJ I KRÓLU SZWEDZKIM, KAROLU XII	87
<i>Silesian Early 18th Century Occasional Publications</i>	
<i>on the Convention of Altranstädt and King Carl XII of Sweden</i>	95
Lucyna Harc [Wrocław]	
SZWEDZI W OCZACH ŚLĄZAKÓW W OKRESIE NOWOŻYTNYM	97
<i>Swedes in the Eyes of Silesian Population in the Early Modern Age</i>	102
Wacław Gojniczek [Katowice]	
OKUPACJA SZWEDZKA KSIĘSTWA CIESZYŃSKIEGO W CZASIE	
WOJNY TRZYDZIESTOLETNIJ I STOSUNEK DO NIEJ MIEJSCOWEGO SPOŁECZEŃSTWA	103
<i>The Swedish Occupation of the Duchy of Cieszyn during</i>	
<i>the Thirty Years' War in the Eyes of the Local Population</i>	108
Agnieszka Lenczewska [Wrocław]	
JOHANN GUNN – SZKOT W SŁUŻBIE SZWECJI	109
<i>Johann Gunn, a Scot in Swedish Service</i>	113
Jörg Deventer [Lipsk/Leipzig]	
PROTESTANT SELF-ASSERTION IN SILESIA AFTER THE PEACE OF WESTPHALIA:	
THE JOURNEY OF CHRISTIAN CZEPKO FROM ŚWIDNICA TO STOCKHOLM (1654/1655)	115
<i>Obrona protestanckich praw na Śląsku po pokoju westfalskim:</i>	
<i>podróż Christiana Czepki ze Świdnicy do Sztokholmu (1654/1655)</i>	120
Heiko Droste [Hamburg]	
SCHWEDISCHE KORRESPONDENZ ÜBER POLEN AM BEISPIEL HEINRICH VON SCHÖLLENS,	
KOMMISSAR IN BRESLAU VON 1664–1666	121
<i>Szwedzka korespondencja na temat Polski. Przykład Heinricha von Schöellen,</i>	
<i>szwedzkiego komisarza we Wrocławiu (1664–1666)</i>	130
Szymon Kazusek [Kielce]	
HANDEL KRAKOWA ZE ŚLĄSKIEM W DOBIE POTOPU SZWEDZKIEGO (1655–1660)	131
<i>Silesian Trade with Cracow in the Time of the Swedish Deluge (1655–1660)</i>	139

III.

Związki artystyczne Śląska z krajami skandynawskimi **Silesia's Artistic Connections with the Scandinavian States**

Tomasz Torbus [Lipsk/Leipzig]	
OD BRZEGU PRZEZ GÜSTROW DO SZWECJI. KOMASKOWIE Z RODZINY PARRÓW	
I ICH WPŁYW NA ROZWÓJ ARCHITEKTURY RENESANSOWEJ W ŚRODKOWEJ I PÓŁNOCNEJ EUROPIE	143
<i>From Brzeg through Güstrow to Sweden. The Comasque Parr Family and Their Influence</i>	
<i>on the Development of Renaissance Architecture in Central and Northern Europe</i>	162
Klara Kaczmarek [Wrocław]	
WĘDRÓWKI FORM RENESANSOWYCH DO POBRZEŻY BAŁTYKU.	
ARCHITEKTURA I RZEŻBA ARCHITEKTONICZNA PARRÓW NA ŚLĄSKU I W MEKLEMBURGII	163
<i>Spread of the Renaissance to the Baltic Sea Region.</i>	
<i>Architecture and Architectural Sculpture of the Parrs in Silesia and Mecklenburg</i>	175

Tine Frøysaker [Oslo]	
THE 17 TH -CENTURY SILESIAN ARTIST GOTTFRIED HENDTZSCHEL AND HIS CHURCH PAINTINGS IN NORWAY	177
<i>Siedemnastowieczny śląski artysta Gottfried Hendtzschel i jego malowidła w kościołach Norwegii</i>	184
Jan Wrabec [Wrocław]	
„NATIONE SVECUS, SED INCOLATU LIGNICENSIS” – CZYLI O STANIE I PERSPEKTYWACH BADAŃ NAD DZIAŁALNOŚCIĄ MARTINA I KARLA MARTINA FRANTZÓW NA ŚLĄSKU ORAZ W POLSCE	185
<i>‘Natione Svecus, sed incolatu Ligniscensis’. On the Current State of Research and Perspectives for Further Study of the Activity of Martin and Karl Martin Frantz in Silesia and Poland</i>	201
Andrea Langer [Lipsk/Leipzig]	
DIE HIRSCHBERGER GNADENKIRCHE „ZUM KREUZE CHRISTI“ IM KÜNSTLERISCHEN SPANNUNGSFELD VON NORDEUROPAISCH GEPRÄGTEM PROTOKLASSIZISMUS UND RÖMISCH GEPRÄGTEM BAROCK	203
<i>Jeleniogórski Kościół Łaski imienia Krzyża Św. między północnoeuropejskim protoklasycyzmem i rzymskim barokiem</i>	215
Romuald Nowak [Wrocław]	
DZIAŁALNOŚĆ ARTYSTYCZNA NORWESKIEGO RZEźBIARZA THOMASA WEISSFELDTA NA ŚLĄSKU W 1. POŁOWIE XVIII WIEKU	217
<i>Artistic Activity of the Norwegian Sculptor Thomas Weissfeldt in Silesia in the 1st Half of the 18th Century</i>	224
Adam Organisty [Kraków]	
Z NORWEGII NA ŚLĄSK. PROBLEM GENEZY ARTYSTYCZNEJ THOMASA WEISSFELDTA (1671–1721)	225
<i>From Norway to Silesia. Problem of the Artistic Background of Thomas Weissfeldt (1671–1721)</i>	239
Bogusław Czechowicz [Wrocław]	
WROCLAWSKIE PRZESŁANIE DO SZWEDÓW. BAROKOWY OŁTARZ GŁÓWNY KOLEGIATY ŚW. KRZYŻA WE WROCLAWIU I JEGO POLITYCZNO-IDEOWY KONTEKST	241
<i>Wrocław Message to the Swedes. The Baroque High Altarpiece of the Collegiate Church of the Holy Cross in Wrocław and its Politico-Ideological Context</i>	249
Mariusz Karpowicz [Warszawa]	
ŚW. BARTŁOMIJ THOMASA WEISSFELDTA. POCHODZENIE NIEZWYKŁEJ FORMUŁY IKONOGRAFICZNEJ	251
<i>Thomas Weissfeldt's St Bartholomew. The Origins of a Unique Iconographical Formula</i>	264
Andrzej Kozieł [Wrocław]	
SZWED I JEZUICI. KARL DANKWART I JEGO NIEZNANE PRACE MALARSKIE DLA NYSKICH I KŁODZKICH JEZUITÓW	265
<i>A Swede and the Jesuits. Karl Dankwart and His Unknown Commissions for the Jesuits in Nysa and Kłodzko</i>	276
Arkadiusz Muła [Wrocław]	
KARL DANKWART – SZWEDZKI MALARZ I JEGO ZWIĄZKI Z DWOREM BISKUPA FRANCISZKA LUDWIKA VON PFALZ-NEUBURG	277
<i>Karl Dankwart: the Swedish Artist and His Relationship with the Court of Bishop Franz Ludwig von Pfalz-Neuburg</i>	285
Anna Ptak-Gusin [Wrocław]	
KILKA UWAG O SZWEDZKIM MALARZU KARLU DANKWARCIE I JEGO SYGNOWANYM OBRAZIE ZE SCENĄ ŚMIERCI ŚW. BARBARY W KOŚCIELE ŚW. MICHAŁA W ZNOJMIE	287
<i>Remarks on the Swedish Painter Karl Dankwart and his Signed Picture with the Scene of the Death of St Barbara at St Michael's Church at Znojmo</i>	301
Rainer Sachs [Wrocław]	
SKANDINAVISKE KÜNSTLER UND KUNSTHANDWERKER IN SCHLESISCHEN QUELLEN UND ZEITSCHRIFTEN	303
<i>Skandynawscy artyści i twórcy rzemiosła artystycznego w śląskich źródłach i gazetach</i>	306
Urszula Bończuk-Dawidziuk [Wrocław]	
KOŚCIÓŁ WANG W KARPACZU GÓRNYM – PERŁA NORWESKIEJ ARCHITEKTURY WCZESNEGO ŚREDNIOWIECZA W KARKONOSZACH W OCZACH MALARZY I GRAFIKÓW POŁOWY XIX WIEKU	307
<i>The Vang Church in Karpacz Górny. The Pearl of Norwegian Early Mediaeval Architecture in the Great Mountains in the Eyes of Painters and Printmakers of the Middle of the 19th Century</i>	317

TOM 2.
VOLUME 2.

IV.

Region bałtycki w sztuce europejskiej czasów nowożytnych
The Baltic Region in the Art of Early Modern Europe

Kristoffer Neville [Princeton, NJ]

TOWARDS AN INTERNATIONAL GOTHICISM IN EARLY-MODERN EUROPE	333
<i>W stronę międzynarodowego gotycyzmu w nowożytnej Europie</i>	340

Michael North [Greifswald]

CULTURAL RELATIONS BETWEEN THE NETHERLANDS AND THE BALTIC REGION	341
<i>Związki kulturalne między Niderlandami a obszarem bałtyckim</i>	346

Aleksandra Lipińska [Wrocław]

ADAPTATIONS OF IMPORTED SOUTHERN NETHERLANDISH ALABASTER SCULPTURE IN THE BALTIC AREA IN THE 2 ND HALF OF THE 16 TH CENTURY	347
<i>Adaptacje południowoniderlandzkiej plastyki alabastrowej na obszarze bałtyckim w 2. połowie XVI wieku</i>	356

Uwe Albrecht [Kilonia/Kiel]

DAS ZWERCHHAUS. ZUR GENESE, ENTWICKLUNG UND VERBREITUNG EINES ARCHITEKTONISCHEN LEITMOTIVS IM MITTELDEUTSCHEN PROFANBAU DER FRÜHEN NEUZEIT	357
<i>Lukarna szczykikowa. O genezie, rozwoju i rozpowszechnieniu się architektonicznego motywu przewodniego w środkowoniemieckim budownictwie świeckim okresu nowożytnego</i>	368

Hugo Johannsen [Kopenhaga/København]

THE SAXON CONNECTION. ON THE ARCHITECTURAL GENESIS OF CHRISTIAN IV'S PALACE CHAPEL (1606–1617) AT FREDERIKSBORG CASTLE	369
<i>Saskie koneksje – o genezie architektury kaplicy Chrystiana IV na zamku Frederiksborg (1606–1617)</i>	379

Krista Kodres [Tallinn]

'LUTHERAN INTERNATIONALISM' OF ESTONIAN RELIGIOUS ART PRODUCTION IN THE 16 TH –18 TH CENTURIES: THE PULPIT	381
<i>„Luterański internacjonalizm” estońskiej sztuki religijnej XVI–XVIII wieku: ambona</i>	394

Sabine Mödersheim [Madison, WI]

DIE AUGSBURGER KUNSTSCHRÄNKE FÜR KÖNIG GUSTAV ADOLF VON SCHWEDEN UND CARL GUSTAV WRANGEL. ZUR ROLLE DES KUNSTAGENTEN PHILIPP HAINHOFER IM KULTURELLEN AUSTAUSCH ZWISCHEN DEUTSCHLAND UND SCHWEDEN	395
<i>Augsburskie gabinety dla króla szwedzkiego Gustawa Adolfa i Carla Gustava Wrangla. O roli agenta sztuki Philippa Hainhofera w kulturalnej wymianie pomiędzy Niemcami i Szwecją</i>	406

Zygmunt Waźbiński [Toruń]

UDZIAŁ KRYSZTYNY SZWEDZKIEJ W EDITIO PRINCEPS TRAKTATU O MALARSTWIE LEONARDA DA VINCI (1651)	407
<i>Christine of Sweden's Contribution to the editio princeps of Leonardo da Vinci's Treatise on Painting (1651)</i>	418

V.

Szwecja i Polska w XVI–XVIII wieku: sojusze i konflikty
Sweden and Poland in the 16th–18th Century: Alliances and Conflicts

Maria Bogucka [Warszawa]

SOME ASPECTS OF THE POLISH-SWEDISH RELATIONS IN THE 2 ND HALF OF THE 16 TH –1 ST HALF OF THE 17 TH CENTURIES	421
<i>Niektóre aspekty relacji Polska-Szwecja (2. połowa XVI–1. połowa XVII wieku)</i>	425

Urszula Borkowska OSU [Lublin]	
THE SWEDISH MARRIAGE OF CATHERINE JAGIELLON	427
<i>Szwedzkie małżeństwo Katarzyny Jagiellonki</i>	431
Jacek Wijaczka [Toruń]	
PRUSY KSIĄŻĘCE A DANIA I SZWECJA W OKRESIE PANOWANIA KSIĘCIA ALBRECHTA PRUSKIEGO (1525–1568)	433
<i>Ducal Prussia's Relations with Denmark and Sweden during the Reign of Albrecht of Hohenzollern (1525–1568)</i>	439
Bogusław Dybaś [Toruń]	
INFLANTY POLSKIE, INFLANTY SZWEDZKIE, INFLANTY ROSYJSKIE.	
UWAGI O DZIEJACH INFLANT W EPOCE NOWOŻYTNEJ	441
<i>Polish Livonia, Swedish Livonia, Russian Livonia.</i>	
<i>On the History of Livonia in Early Modern Times</i>	448
Jerzy Trzoska [Gdańsk]	
Z PROBLEMATYKI KONTAKTÓW ŻEGLUGOWYCH POMIĘDZY SZTOKHOLMEM A GDAŃSKIEM W 2. POŁOWIE XVII WIEKU	449
<i>On the Baltic Trade between Stockholm and Gdańsk in the 2nd Half of the 17th Century</i>	452
Edmund Kizik [Gdańsk]	
ZAOPATRZENIE GDAŃSKIEJ TWIERDZY WISŁOUJŚCIE W OKRESIE WOJEN SZWEDZKICH 1625–1629 (1635) I 1655–1660	453
<i>Logistics of the Wisłoujście Fortress in Gdańsk during the Swedish Wars of 1625–1629 (1635) and 1655–1660</i>	459
Stanisław Horoszko [Szczecin]	
SZWEDZKA OBECNOŚĆ WOJSKOWA W EUROPIE ŚRODKOWEJ A ARSENAŁY NA POMORZU ZACHODNIM. 1630–1715	461
<i>Swedish Military Presence in Central Europe and Armouries in the Duchy of Pomerania, 1630–1715</i>	466
Robert Bartczak [Tybinga/Tübingen]	
DIE SINTFLUT AUS DER NÄHE. KRIEGSERFAHRUNGEN DER JAHRE 1656–1667	
IN DEN TAGEBÜCHERN VON JAN ANTONI CHRAPOWICKI UND BAZYLI RUDOMICZ	467
<i>Potop z bliska. Doświadczenia wojenne lat 1656–1667 w diariuszach</i>	
<i>Jana Antoniego Chrapowickiego i Bazylego Rudomicza</i>	474
VI.	
<i>Szwecja i Polska w XVI–XVIII wieku: sztuka i religia</i>	
<i>Sweden and Poland in the 16th–18th Century: Art and Religion</i>	
Inga Lena Ångström Grandien [Falun]	
IN THE NAME OF GOD. RELIGIOUS WORKS OF ART TAKEN	
AS WAR BOOTY BY SWEDISH TROOPS IN THE THIRTY YEARS' WAR	477
<i>W imię Boga. Dzieła sztuki religijnej jako łupy wojsk szwedzkich podczas wojny trzydziestoletniej</i>	491
Mateusz Kapustka [Wrocław]	
SZWED-HERETYK I ŚWIĘTE OBRAZY. Z HISTORII RECEPCJI NOWOŻYTNEGO MITU	493
<i>The Heretic Swede and Holy Images. From the History of the Reception of an Early Modern Myth</i>	510
Jakub Sito [Warszawa]	
DAHLBERG I INNI. O SZWEDZKICH RYSOWNIKACH-WEDUCISTACH DOBY WOJENNEJ W POLSCE I ICH DZIEŁA	511
<i>Dahlberg and Others. On Swedish Vedute Artists in Wartime Poland and Their Works</i>	521
Stefan Samerski [Lipsk/Leipzig]	
SCHWEDEN IN DANZIG – DER ERFOLGLOSE KULTURTRANSFER IN DAS DANZIGER BRIGITTENKLOSTER (1596–1625)	523
<i>Szwedzi w Gdańsku – nieudany transfer kulturowy w gdańskim klasztorze Brygidek (1596–1625)</i>	532
Lidia Kwiatkowska-Frejlich [Lublin]	
ŚWIĘTA BRYGIDA SZWEDZKA W SZTUCE POLSKIEJ	533
<i>St. Brigitte of Sweden in Polish Art</i>	544

Gabriela Majewska [Gdańsk]	
OŚWIECENIOWY WIZERUNEK SZWEDA W POLSCE 2. POŁOWY XVIII WIEKU	545
<i>Image of a Swede in Poland in the Age of Enlightenment (2nd Half of the 18th Century)</i>	552

VII.

Śmierć i pochówek nad Bałtykiem w XVI i XVII wieku

Death and Burial in the Baltic Region in the 16th and 17th Century

Birgitte Bøggild Johannsen [Kopenhaga/København]	
POLISH PARADIGM. ON THE HERALDIC FUNERAL OF KING FREDERICK II OF DENMARK AND ITS EUROPEAN CONTEXT	555
<i>Polski paradigmat. O „pogrzebie heraldycznym” króla duńskiego Fryderyka II i jego europejskim kontekście</i>	567
Alicja Saar-Kozłowska [Toruń]	
POMNIKI GROBOWE RODZINY KRÓLA JANA III WAZY W SZWECJI I W POLSCE	569
<i>Funerary Monuments of the Family of John III Vasa in Sweden and Poland</i>	585
Marcin Wiśłocki [Wrocław]	
SZWEDZKI PUŁKOWNIK JACOB MACK DUWAL I JEGO KAPLICA GROBOWA W KOŚCIELE ŚW. MIKOŁAJA W STRALSUNDZIE	587
<i>Swedish Colonel Jacob Mack Duwal and His Burial Chapel at St Nicolaus Church in Stralsund</i>	598

VIII.

Wymiana naukowa, wędrowki edukacyjne i przenikanie idei

Scholarly Exchange, Educational Trips and Circulation of Ideas

Simone Giese [Tybinga/Tübingen]	
SWEDISH STUDENTS IN EUROPE IN THE DECADES LEADING UP THE SWEDISH STORMAKTSTID	603
<i>Szwedzcy studenci w Europie w dekadach poprzedzających wielkie wojny XVII wieku</i>	611
Krzysztof Migoń [Wrocław]	
LEKARZ-ARABISTA PETRUS KIRSTENIUS (1577–1640) MIĘDZY WROCŁAWIEM A UPPSALĄ	613
<i>Petrus Kirstenius (1577–1640), Physician and Arabist, between Wrocław and Uppsala</i>	617
Janusz Małtek [Toruń]	
Z DZIEJÓW STOSUNKÓW NAUKOWYCH POLSKO-SZWEDZKICH W XVII–XX WIEKU	619
<i>From the History of Scholarly Exchange between Poland and Sweden in 17th–20th Century</i>	621
Zbigniew Pasek [Kraków]	
BRACIA NORWESCY W WIŚLE NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM	623
<i>Norwegian Brothers in Wisła, Cieszyn Silesia</i>	626
INDEKS OSOBOWY	627
<i>Index of Names</i>	
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH	639
<i>Index of Places</i>	
ŹRÓDŁA ILUSTRACJI	647
<i>Sources of Illustrations</i>	